

СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН АУДИТ

ГЕГ-ын харьяа Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газрын 2022 оны санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн аудитын тайлан

Аудитын код: СЭА-2023/224-НА-СТА-ТШЗ

Цахим хуудас: www.audit.mn www.open.audit.mn Сүхбаатар сум 2023 он	Дарга, тэргүүлэх аудитор: Ч.Энхтуяа Утас: 7036-3040 Цахим хаяг: enkhuyach@audit.gov.mn Аудитын менежер: Б.Батмөнх Утас: 7036-3036 Цахим хаяг: batmunkhb@audit.gov.mn Аудитор: О.Анхбаяр Утас: 7036-2442 Цахим хаяг: ankhbayaro@audit.gov.mn
---	---

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт мэдээллийг дээрх хаягаар авна уу.

АГУУЛГА

---

1. АУДИТЫН ДҮГНЭЛТ.....	3
2. АУДИТ ХИЙСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН, ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ.....	5
3. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА.....	12
4. АУДИТЫН ТАЙЛАН	17
4.1 Ерөнхий зүйл	17
4.2 Материаллаг байдал	17
4.3 Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт.....	17
4.4.1 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт	18
4.5 Завсрын аудитын үр дүн, өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилт	18
4.5.1 Завсрын аудитын талаар.....	18
5. АУДИТЫН ИЛРҮҮЛЭЛТ	20
5.1 Албан шаардлага	20
5.2 Зөвлөмж	20
6. АУДИТААР ИЛЭРСЭН БУРУУ ИЛЭРХИЙЛЛИЙН НЭГТГЭЛ	22

Товчилсон үгийн жагсаалт

АДБОУС	Аудитын Дээд Байгууллагын Олон Улсын Стандарт
ГЕГ	Гаалийн ерөнхий газар
ЗГНХ	Засгийн газрын нөөц хөрөнгө
ЗДНХ	Засаг даргын нөөц хөрөнгө
МУЕА	Монгол улсын Ерөнхий аудитор
НДШ	Нийгмийн даатгалын шимтгэл
ТӨБЗГ	Төрийн өмчийн бодлого зохицуулалтын газар
УСНББОУС	Улсын Секторын Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандарт
ХМХА	Хилийн мэргэжлийн хяналтын алба

СЭЛЭНГЭ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

213200 Сэлэнгэ аймаг, Сүхбаатар сум
Цагаан Эрэг II баг
Утас: 7036-3040, Факс: (976)-7036-3040
E-mail: Selenge@audit.gov.mn

2023.02.16 № СГА-2023/224-НАСТА-243

танай _____-ны № _____-г

ГЕГ-ЫН ХАРЬЯА СЭЛЭНГЭ АЙМАГ
ДАХЬ ГААЛИЙН ГАЗРЫН ДАРГЫН
АЛБАН ҮҮРГИЙГ ТҮР ОРЛОН
ГҮЙЦЭТГЭГЧ Б.ӨНӨБОЛД ТАНАА

Өөрчлөлтгүй дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3.1, 8 дугаар зүйлийн 8.1, Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.9.1-д заасны дагуу ГЕГ-ын харьяа Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газрын 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн байдал, санхүүгийн үр дүн, цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлт, мөнгөн гүйлгээний тайлан, тодруулгууд болон төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийлээ.

Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газрын 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартад нийцүүлэн бүх материаллаг зүйлсийн хувьд үнэн зөв толилуулсан байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага аудит хийхдээ Аудитын дээд байгууллагын олон улсын стандарт, түүнд нийцүүлэн Монгол Улсын Ерөнхий аудиторын баталсан журам, зааврын дагуу гүйцэтгэж, аудит хийгдэх байгууллагаас хараат бус, аудиторын ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан. Бидний цуглуулсан хангалттай бөгөөд зохистой аудитын нотолгоо нь дүгнэлт өгөх үндэслэл болно.

Асуудлыг онцолсон хэсэг

Улсын Их Хурлын 2021 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдөр батлагдсан “Гаалийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль”-иар хорио цээр, эрүүл ахуй, чанарын тохирлын хяналт, шалгалт хийх чиг үүрэг гаалийн байгууллагад шилжсэнтэй холбогдуулан 2022 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газарт Сүхбаатар боомт дахь Хилийн мэргэжлийн хяналтын албыг нэгтгэж 67 албан хаагч болон бараа материал, хөрөнгө шилжин ирсэн.

Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газрын 2022 оны үйл ажиллагаанд зарцуулахаар төлөвлөсөн санхүүжилтийг бүрэн төвлөрүүлж, төсвийн гүйцэтгэл 82.5 хувьтай тайлагнагдан, батлагдсан төсвийг 17.5 хувиар хэмнэсэн байна.

Өөрийн үйл ажиллагаанаас төвлөрүүлэх орлогын төлөвлөгөөг 49.6 хувиар тасалсан бөгөөд холбогдох байгууллагаас нэмэлт санхүүжилтийн дансанд төвлөрүүлсэн орлогыг зориулалтын дагуу зарцуулсан байна.

Аудитын гол асуудал

Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газрын 2022 оны нийт төсвийн зарцуулалт, ажил гүйлгээний 77.0 хувийг цалин хөлс, нэмэгдэл урамшил, ажил олгогчоос төлөх НДШ-ийн зардал эзэлж байна.

Тайлант онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Сүхбаатар боомт дахь НЭГ цэгийн үйлчилгээний барилгын тохижилттой холбоотойгоор 58,642.8 мянган төгрөгийн тавилга хэрэгсэл, 40,171.0 мянган төгрөгийн тоног төхөөрөмж худалдан авч суурилуулсан байна.

Бусад асуудлын хэсэг

Санхүүгийн тайланд толилуулж, тодруулснаас бусад аудиторын шийдлээр онцлох асуудал байхгүй болно.

Санхүүгийн тайланд төсвийн захирагчийн хүлээх үүрэг, хариуцлага

Төсвийн захирагч санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Төсвийн тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Улсын секторын нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв бэлтгэж толилуулах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайланг залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийлэлгүй бэлтгэхэд шаардлагатай гэж үзсэн дотоод хяналтыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэх үүрэг хариуцлага хүлээнэ.

Төрийн аудитын байгууллагын үүрэг, хариуцлага

Төрийн аудитын байгууллага залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх материаллаг буруу илэрхийллээс санхүүгийн тайлан бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаажуулалт олж авах, дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргах зорилготой.

Үндэслэлтэй баталгаажуулалт нь дээд түвшнийх боловч үнэмлэхүй түвшний баталгаажуулалт биш бөгөөд АДБОУС-ын дагуу хийсэн аудитаар бүх материаллаг буруу илэрхийлэл бүрийг илрүүлнэ гэсэн баталгаа болохгүй юм.

Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдаанаас үүсэж болох бөгөөд дангаараа эсвэл нийлээд уг санхүүгийн тайланд үндэслэн гарах хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх үндэслэлтэй байвал материаллаг гэж үздэг.

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР Ч.ЭНХТУЯА

2.АУДИТ ХИЙСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН, ТӨСВИЙН ГҮЙЦЭТГЭЛ

2.1 Аудит хийсэн санхүүгийн байдлын тайлан

Код	Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГИЙН ДҮН	190,774,850.86	452,170,265.06
33	АВЛАГА	29,464,305.00	24,605.00
33300	Татаас, санхүүжилтийн авлага	29,452,305.00	0
33500	Бусад авлага	12,000.00	24,605.00
33510	Байгууллагаас авах авлага	12,000.00	24,605.00
34	УРЬДЧИЛГАА	39,727,000.00	0
34600	Урьдчилж гарсан зардал	39,727,000.00	0
35	БАРАА МАТЕРИАЛ	121,583,545.86	452,145,660.06
35100	Түүхий эд материал	1,839,727.46	84,339,573.46
35110	Тусгай зориулалттай материал	1,364,527.46	80,028,827.46
35130	Эм боох материал	475,200.00	4,310,746.00
35300	Бэлэн бүтээгдэхүүн	1,961,695.00	3,585,975.20
35400	Хангамжийн материал	117,782,123.40	364,220,111.40
35410	Бичиг хэргийн материал	2,306,800.00	7,875,210.00
35440	Түлш, шатах тослох материал	24,035,950.00	23,175,360.00
35470	Бусад хангамжийн материал	91,439,373.40	333,169,541.40
2	ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГИЙН ДҮН	8,343,311,050.68	8,588,010,678.42
39	ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ	8,343,311,050.68	8,588,010,678.42
39200	Биет хөрөнгө	7,263,307,739.18	5,588,702,366.92
39201	Барилга, байгууламж, орон сууц	6,610,270,948.48	5,003,619,134.38
39202	Хуримтлагдсан элэгдэл	-1,372,108,981.99	-717,801,553.48
39203	Авто-тээврийн хэрэгсэл	452,602,170.00	514,212,170.00
39204	Хуримтлагдсан элэгдэл	-258,641,058.80	-314,198,636.92
39205	Машин тоног төхөөрөмж(компьютер)	11,669,400,957.57	12,687,573,318.80
39206	Хуримтлагдсан элэгдэл	-10,264,668,851.19	-12,091,093,489.32
39207	Тавилга, аж ахуйн эд хогшил	88,971,543.50	197,845,072.50
39208	Хуримтлагдсан элэгдэл	-77,132,163.85	-90,158,772.15
39214	Бусад үндсэн хөрөнгө	497,409,650.91	479,734,845.91
39215	Хуримтлагдсан элэгдэл	-84,611,113.17	-82,844,360.52
39217	Ном	1,814,637.72	1,814,637.72
39300	Биет бус хөрөнгө	1,080,003,311.50	2,999,308,311.50
39301	Программ хангамж	97,365,472.99	97,665,472.99
39302	Хуримтлагдсан элэгдэл	-81,312,100.49	-82,077,100.49
39303	Бусад биет бус хөрөнгө	1,063,949,939.00	2,983,719,939.00
3	НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН III=I+II	8,534,085,901.54	9,040,180,943.48
4	НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР	29,452,305.00	4,994,309.30
41	БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР	29,452,305.00	4,994,309.30
41300	Өглөг	29,452,305.00	4,994,309.30
41360	Бусад өглөг	29,452,305.00	4,994,309.30
41361	Байгууллагад төлөх өглөг	29,452,305.00	4,994,309.30
5	ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН	8,504,633,596.54	9,035,186,634.18
51	Засгийн газрын хувь оролцоо	8,504,633,596.54	9,035,186,634.18
51100	Засгийн газрын оруулсан капитал	8,630,915,603.22	10,545,993,603.22
511001	Улсын төсвийн оруулсан хөрөнгө	8,630,915,603.22	10,545,993,603.22
51200	Хуримтлагдсан үр дүн	-1,284,903,295.09	-2,532,613,583.15
51210	Өмнөх үеийн үр дүн	-524,324,859.05	-1,149,669,875.07
51220	Тайлант үеийн үр дүн	-760,578,436.04	-1,382,943,708.08
51300	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү	1,158,621,288.41	1,021,806,614.11
6	ӨР ТӨЛБӨР, ЦЭВЭР ХӨРӨНГӨ ӨМЧИЙН ДҮН VI=IV+V	8,534,085,901.54	9,040,180,943.48

2.2 Аудит хийсэн санхүүгийн үр дүнгийн тайлан

Код	Үзүүлэлт	ӨМНӨХ ОН	ТАЙЛАНТ ОН
I	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ОРЛОГЫН ДҮН (I)	4,180,143,745.00	6,215,376,416.32
12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	93,636,053.00	837,873,416.32
120	Нийтлэг татварын бус орлого	93,636,053.00	837,873,416.32
120004	Төсөв байгууллагын өөрийн орлого	43,428,453.00	10,101,700.00
1200042	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	29,831,153.00	10,101,700.00
1200045	Үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого	13,597,300.00	0.00
120017	Үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого - Үндсэн хөрөнгө	0.00	522,757,011.54
120018	Үнэ төлбөргүй хүлээн авсан орлого - Бараа материал	50,207,600.00	305,014,704.78
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО	4,086,507,692.00	5,377,503,000.00
1310	Улсын төвлөрсөн төсвөөс	3,496,961,600.00	5,377,503,000.00
131001	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт	3,496,961,600.00	5,377,503,000.00
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	589,546,092.00	0.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	589,546,092.00	0.00
II	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДЛЫН ДҮН	4,940,685,716.04	6,447,844,290.26
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	4,940,685,716.04	6,447,844,290.26
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	4,518,832,042.43	5,508,923,483.83
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	2,225,516,105.53	3,038,038,036.00
210101	Үндсэн цалин	1,207,416,776.42	1,647,903,902.00
210102	Нэмэгдэл	706,034,829.11	832,918,681.00
210103	Унаа хоолны хөнгөлөлт	107,064,500.00	247,214,500.00
210104	Урамшуулал	205,000,000.00	310,000,953.00
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	298,296,286.84	391,783,201.45
210201	Тэтгэврийн даатгал	209,023,871.89	269,715,405.55
210202	Тэтгэмжийн даатгал	22,704,536.09	31,233,178.98
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	17,807,468.25	24,240,622.19
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	4,327,382.96	5,938,216.41
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	44,433,027.65	60,655,778.32
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	119,023,973.78	189,430,547.24
210301	Гэрэл, цахилгаан	45,823,535.78	58,979,694.24
210302	Түлш, халаалт	63,918,358.00	118,410,685.19
210303	Цэвэр, бохир ус	9,282,080.00	12,040,167.81
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	98,465,176.20	138,354,059.43
210401	Бичиг хэрэг	15,115,800.00	21,834,740.46
210402	Тээвэр, шатахуун	20,960,300.00	29,885,416.91
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	2,678,633.00	8,766,655.12
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	2,603,000.00	786,000.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	26,721,900.00	68,226,293.34
210408	Бараа материал акталсны зардал	30,385,543.20	8,854,953.60
2105	Нормативт зардал	0.00	47,226,140.71
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	0.00	36,004,140.71
210502	Хоол, хүнс	0.00	1,822,000.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	0.00	9,400,000.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	299,112,266.00	284,830,998.76
210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	4,100,100.00	7,509,350.00
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	160,012,166.00	164,281,238.76

210604	Урсгал засвар	135,000,000.00	113,040,410.00
2107	Томилолт, зочны зардал	0.00	1,400,800.00
210702	Дотоод албан томилолт	0.00	1,400,800.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	114,197,894.35	139,135,008.30
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	71,605,285.50	68,684,631.50
210803	Даатгалын үйлчилгээ	2,271,090.00	2,653,137.00
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	605,938.00	569,585.00
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношилгоо	187,000.00	286,000.00
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	24,618,356.10	7,486,750.00
210807	Газрын төлбөр	63,752.00	68,213.00
210809	Улсын мэдээллийн маягт хэвлэх, бэлтгэх	14,846,472.75	59,386,691.80
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	1,364,220,339.73	1,278,724,691.94
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	546,400.00	0.00
210903	Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл, хорогдол	1,363,673,939.73	1,278,724,691.94
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	421,853,673.61	938,920,806.43
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	0.00	6,600,000.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	0.00	6,600,000.00
2133	Улсын төсвөөс олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	421,853,673.61	932,320,806.43
213303	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	421,853,673.61	932,320,806.43
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮР ДҮН (III)=(I)-(II)	-760,541,971.04	-232,467,873.94
V	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУС ЗАРДЛЫН ДҮН	36,465.00	1,150,475,834.14
225001	Үндсэн хөрөнгө, бараа материал худалдсаны гарз	0.00	1,149,204,874.14
225011	Үнэ төлбөргүй гарсан зардал - Бараа материал	36,465.00	1,270,960.00
VI	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ НИЙТ ҮР ДҮН (VI)=(III)+(IV)-(V)	-760,578,436.04	-1,382,943,708.08

2.3 Аудит хийсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан

Код	Үзүүлэлт	ӨМНӨХ ОН	ТАЙЛАНТ ОН
I	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ОРЛОГЫН ДҮН (I)	4,139,948,845.26	5,417,032,400.00
12	ТАТВАРЫН БУС ОРЛОГО	53,441,153.26	10,077,095.00
120	Нийтлэг татварын бус орлого	53,441,153.26	10,077,095.00
120004	Төсөв байгууллагын өөрийн орлого	53,441,153.26	10,077,095.00
1200042	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	53,441,153.26	10,077,095.00
13	ТУСЛАМЖ, САНХҮҮЖИЛТИЙН ОРЛОГО	4,086,507,692.00	5,406,955,305.00
1310	Улсын төвлөрсөн төсвөөс	3,496,961,600.00	5,377,503,000.00
131001	Урсгал үйл ажиллагааны санхүүжилт	3,496,961,600.00	5,377,503,000.00
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	589,546,092.00	29,452,305.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	589,546,092.00	29,452,305.00
II	НИЙТ ЗАРЛАГА ба ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	3,575,367,143.76	5,220,066,850.00
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	3,575,367,143.76	5,220,066,850.00
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	3,097,741,325.15	4,281,146,043.57
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	2,225,516,105.53	3,038,026,036.00
210101	Үндсэн цалин	1,207,431,406.42	1,647,891,902.00
210102	Нэмэгдэл	706,020,199.11	832,918,681.00
210103	Унаа хоолны хөнгөлөлт	107,064,500.00	247,214,500.00
210104	Урамшуулал	205,000,000.00	310,000,953.00
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	298,296,286.84	391,466,088.01

210201	Тэтгэврийн даатгал	209,023,871.89	269,398,292.11
210202	Тэтгэмжийн даатгал	22,704,536.09	31,233,178.98
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	17,807,468.25	24,240,622.19
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	4,327,382.96	5,938,216.41
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	44,433,027.65	60,655,778.32
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	114,720,823.78	191,024,957.24
210301	Гэрэл, цахилгаан	45,823,535.78	58,979,694.24
210302	Түлш, халаалт	59,149,208.00	118,285,095.19
210303	Цэвэр, бохир ус	9,748,080.00	13,760,167.81
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	75,227,733.00	194,359,155.12
210401	Бичиг хэрэг	16,073,600.00	15,682,950.00
210402	Тээвэр, шатахуун	18,211,000.00	26,390,000.00
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	2,678,633.00	8,766,655.12
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	2,603,000.00	786,000.00
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	35,661,500.00	142,733,550.00
2105	Нормативт зардал	0.00	100,254,735.00
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	0.00	88,342,735.00
210502	Хоол, хүнс	0.00	1,822,000.00
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	0.00	10,090,000.00
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	259,958,675.00	217,360,150.70
210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	3,101,000.00	17,437,350.00
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	121,857,675.00	91,876,700.00
210604	Урсгал засвар	135,000,000.00	108,046,100.70
2107	Томилолт, зочны зардал	0.00	1,400,800.00
210702	Дотоод албан томилолт	0.00	1,400,800.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	123,475,301.00	127,035,951.50
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	94,938,685.50	68,684,631.50
210803	Даатгалын үйлчилгээ	2,271,090.00	2,653,137.00
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	605,938.00	569,585.00
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношилгоо	187,000.00	286,000.00
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	23,468,035.50	16,077,385.00
210807	Газрын төлбөр	63,752.00	68,213.00
210809	Улсын мэдээллийн маягт хэвлэх, бэлтгэх	1,940,800.00	38,697,000.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	546,400.00	20,218,170.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	0.00	20,218,170.00
210902	Хичээл үйлдвэрлэлийн дадлага хийх	546,400.00	0.00
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	477,625,818.61	938,920,806.43
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	0.00	6,600,000.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	0.00	6,600,000.00
2133	Улсын төсвөөс олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	451,305,978.61	932,320,806.43
213303	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	421,853,673.61	932,320,806.43
213305	Нэмэлт санхүүжилт төвлөрүүлэх шилжүүлэг	29,452,305.00	0.00
2135	Төсвийн захирагчдаас олгосон санхүүжилт, шилжүүлэг	26,319,840.00	0.00
213503	Төвлөрүүлэх шилжүүлэг	26,319,840.00	0.00
III	ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (III)=(I)-(II)	564,581,701.50	196,965,550.00
V	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ЗАРДЛЫН ДҮН (V)	564,581,701.50	196,965,550.00
22	ХӨРӨНГИЙН ЗАРДАЛ	564,581,701.50	196,965,550.00
2200	Дотоод эх үүсвэрээр	564,581,701.50	196,965,550.00

225106	Биет ба биет бус хөрөнгө худалдан авсан зардал	564,581,701.50	196,965,550.00
VI	ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЦЭВЭР МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ (VI)=(IV)-(V)	-564,581,701.50	-196,965,550.00

2.4 Аудит хийсэн цэвэр хөрөнгө/өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

Код	Үзүүлэлт	Засгийн газрын оруулсан капитал	Дахин үнэлгээний нөөц	Хуримтлагдсан дүн	Засгийн газрын хувь оролцооны нийт дүн
1	2020 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	8,630,915,603.22	1,158,621,288.41	-524,324,859.05	9,265,212,032.58
3	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	8,630,915,603.22	1,158,621,288.41	-524,324,859.05	9,265,212,032.58
9	Тайлант үеийн үр дүн	0.00	0.00	-762,476,803.76	-762,476,803.76
10	2021 оны 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл	8,630,915,603.22	1,158,621,288.41	-1,286,801,662.81	8,502,735,228.82
11	2022 оны 1-р сарын 1-нээрх үлдэгдэл	8,630,915,603.22	1,158,621,288.41	-1,284,903,295.09	8,504,633,596.54
12	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт	0.00	0.00	135,233,420.02	135,233,420.02
13	Дахин илэрхийлсэн үлдэгдэл	8,630,915,603.22	1,158,621,288.41	-1,149,669,875.07	8,639,867,016.56
15	Үндсэн хөрөнгийн өсөлт бууралт	0.00	-136,814,674.30	0.00	-136,814,674.30
19	Тайлант үеийн үр дүн	1,915,078,000.00	0.00	0.00	1,915,078,000.00
20	2022 оны 06-р сарын 30-наарх үлдэгдэл	0.00	0.00	-1,382,943,708.08	-1,382,943,708.08

2.5 Аудит хийсэн төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

Код	Үзүүлэлт	Төлөвлөгөө	Төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан	Гүйцэтгэл зөрүү /хэтрэлт, хэмнэлт/	Хувь
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	5,397,503,000.00	4,455,259,288.57	-942,243,711.43	82.54
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	5,397,503,000.00	4,455,259,288.57	-942,243,711.43	82.54
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	5,390,903,000.00	4,448,659,288.57	-942,243,711.43	82.52
2101	Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил	3,689,156,600.00	3,038,026,036.00	-651,130,564.00	82.35
210101	Үндсэн цалин	1,889,631,500.00	1,647,891,902.00	-241,739,598.00	87.21
210102	Нэмэгдэл	1,165,225,100.00	832,918,681.00	-332,306,419.00	71.48
210103	Унаа хоолны хөнгөлөлт	300,300,000.00	247,214,500.00	-53,085,500.00	82.32
210104	Урамшуулал	334,000,000.00	310,000,953.00	-23,999,047.00	92.81
2102	Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэл	465,707,100.00	391,466,088.01	-74,241,011.99	84.06

210201	Тэтгэврийн даатгал	332,732,800.00	269,398,292.11	-63,334,507.89	80.97
210202	Тэтгэмжийн даатгал	33,243,600.00	31,233,178.98	-2,010,421.02	93.95
210203	ҮОМШӨ-ний даатгал	26,594,900.00	24,240,622.19	-2,354,277.81	91.15
210204	Ажилгүйдлийн даатгал	6,648,700.00	5,938,216.41	-710,483.59	89.31
210205	Эрүүл мэндийн даатгал	66,487,100.00	60,655,778.32	-5,831,321.68	91.23
2103	Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардал	350,477,500.00	191,024,957.24	-159,452,542.76	54.50
210301	Гэрэл, цахилгаан	172,833,300.00	58,979,694.24	-113,853,605.76	34.13
210302	Түлш, халаалт	160,866,700.00	118,285,095.19	-42,581,604.81	73.53
210303	Цэвэр, бохир ус	16,777,500.00	13,760,167.81	-3,017,332.19	82.02
2104	Хангамж, бараа материалын зардал	240,469,900.00	218,022,655.12	-22,447,244.88	90.67
210401	Бичиг хэрэг	16,533,300.00	15,682,950.00	-850,350.00	94.86
210402	Тээвэр, шатахуун	27,833,300.00	26,390,000.00	-1,443,300.00	94.81
210403	Шуудан, холбоо, интернэтийн төлбөр	11,832,000.00	8,766,655.12	-3,065,344.88	74.09
210405	Хог хаягдал зайлуулах, хортон мэрэгчдийн устгал, ариутгал	2,383,300.00	786,000.00	-1,597,300.00	32.98
210406	Бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлс	181,888,000.00	166,397,050.00	-15,490,950.00	91.48
2105	Нормативт зардал	103,600,000.00	100,254,735.00	-3,345,265.00	96.77
210501	Эм, бэлдмэл, эмнэлгийн хэрэгсэл	90,000,000.00	88,342,735.00	-1,657,265.00	98.16
210502	Хоол, хүнс	3,200,000.00	1,822,000.00	-1,378,000.00	56.94
210503	Нормын хувцас, зөөлөн эдлэл	10,400,000.00	10,090,000.00	-310,000.00	97.02
2106	Эд хогшил, урсгал засварын зардал	409,786,700.00	390,662,200.70	-19,124,499.30	95.33
210601	Багаж, техник, хэрэгсэл	99,066,700.00	92,587,650.00	-6,479,050.00	93.46
210603	Хөдөлмөр хамгааллын хэрэглэл	95,720,000.00	91,876,700.00	-3,843,300.00	95.98
210604	Урсгал засвар	215,000,000.00	206,197,850.70	-8,802,149.30	95.91
2107	Томилолт, зочны зардал	1,500,000.00	1,400,800.00	-99,200.00	93.39
210702	Дотоод албан томилолт	1,500,000.00	1,400,800.00	-99,200.00	93.39
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	130,205,200.00	117,801,816.50	-12,403,383.50	90.47
210801	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн бусад нийтлэг ажил үйлчилгээний төлбөр хураамж	76,271,700.00	68,684,631.50	-7,587,068.50	90.05
210803	Даатгалын үйлчилгээ	2,700,000.00	2,653,137.00	-46,863.00	98.26
210804	Тээврийн хэрэгслийн татвар	794,500.00	569,585.00	-224,915.00	71.69
210805	Тээврийн хэрэгслийн оношилгоо	295,000.00	286,000.00	-9,000.00	96.95
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	6,944,000.00	6,843,250.00	-100,750.00	98.55
210807	Газрын төлбөр	200,000.00	68,213.00	-131,787.00	34.11
210809	Улсын мэдээллийн маягт хэвлэх, бэлтгэх	43,000,000.00	38,697,000.00	-4,303,000.00	89.99
213	УРСГАЛ ШИЛЖҮҮЛЭГ	6,600,000.00	6,600,000.00	0.00	100.00
2132	Бусад урсгал шилжүүлэг	6,600,000.00	6,600,000.00	0.00	100.00
213209	Нэг удаагийн тэтгэмж, шагнал урамшуулал	6,600,000.00	6,600,000.00	0.00	100.00

III	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	5,397,503,000.00	4,455,259,288.57	-942,243,711.43	82.54
31	УЛСЫН ТӨСВӨӨС САНХҮҮЖИХ	5,377,503,000.00	4,455,259,288.57	-922,243,711.43	82.85
310001	Улсын төсвөөс санхүүжих	5,377,503,000.00	4,455,259,288.57	-922,243,711.43	82.85
35	ТӨСӨВТ БАЙГУУЛЛАГЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНААС	20,000,000.00	0.00	-20,000,000.00	0.00
350002	Туслах үйл ажиллагааны орлогоос санхүүжих	20,000,000.00	0.00	-20,000,000.00	0.00

2.6 Аудит хийсэн нэмэлт төсвийн гүйцэтгэлийн тайлан

Код	Үзүүлэлт	Төсвийн гүйцэтгэл
II	НИЙТ ЗАРЛАГА БА ЦЭВЭР ЗЭЭЛИЙН ДҮН	29,452,305.00
21	УРСГАЛ ЗАРДАЛ	29,452,305.00
210	БАРАА, АЖИЛ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЗАРДАЛ	29,452,305.00
2108	Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамж	9,234,135.00
210806	Мэдээлэл, технологийн үйлчилгээ	9,234,135.00
2109	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	20,218,170.00
210901	Бараа үйлчилгээний бусад зардал	20,218,170.00
I	ЗАРДЛЫГ САНХҮҮЖҮҮЛЭХ ЭХ ҮҮСВЭР	29,452,305.00
1311	Нэмэлт санхүүжилтийн орлого	29,452,305.00
131103	ЗГНХ,ЗДНХөрөнгө,түүнтэй адилтгах ангилагдаагүй нөөц хөрөнгөөс тухайн төсвийн захирагчид хуваарилсан хөрөнгө	29,452,305.00

3. САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА

3.1 Байгууллага, түүний үйл ажиллагаа

ГЕГ-ын харьяа Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газар /Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газар/ нь “Мэргэшсэн чадварлаг хүний нөөцийг бэхжүүлэх замаар үндэсний аюулгүй байдлыг хангаж, эдийн засгийн өрсөлдөх чадварыг дэмжинэ” гэсэн зорилт тавин ажилласан байна.

Байгууллагын үйл ажиллагааны чиглэлийг дараах байдлаар тодорхойлсон байна. Үүнд:

- Гаалийн хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, биелэлтэд хяналт тавих,
- Гаалийн хилээр нэвтрүүлэх бараа, тээврийн хэрэгсэл, түүний хөдөлгөөнд хяналт тавих,
- Гаалийн бүрдүүлэлт хийж гаалийн болон бусад татвар, хураамжийг ногдуулах, хураах, албадан хураах, тэдгээрт хяналт тавих,
- Гаалийн мэдээллийн системийг боловсронгуй болгох, мэдээллийн сангийн нууцлал, аюулгүй байдлыг хангах, хамгаалах,
- Гадаад худалдааны гаалийн статистикийн мэдээлэл гаргах,
- Гаалийн хууль тогтоомжийг олон нийтэд таниулах, мэдээллээр хангах,
- Гаалийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, хуульд заасан хариуцлага хүлээлгэх,
- Гаалийн байгууллагын дотоод хяналтыг хэрэгжүүлэх,
- Гаалийн тухай хуульд заасны дагуу оюуны өмчийн эрхийг хамгаалах.

3.2 Байгууллагын гадаад, дотоод орчин

Тайлант хугацаанд байгууллагын үйл ажиллагаа, санхүү, нягтлан бодох бүртгэлд мөрддөг хууль тогтоомж болон бодлого чиглэлд дараах өөрчлөлт орсон байна. Үүнд:

- Монгол Улсын 2022 оны Төсвийн тухай хуулиар төсөв, санхүүжилттэй холбоотой,
- Хөдөлмөрийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг 2022 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс дагаж мөрдсөн,
- Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийг Монгол Улсын 2022 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсөн,
- Гаалийн тухай хуульд 2022 оны 06 дугаар сарын 17, 11 дүгээр сарын 11-нд нэмэлт өөрчлөлт орсон,
- Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд 2022 оны 04 дүгээр сарын 22, 07 дугаар сарын 05-нд нэмэлт өөрчлөлт орсон,
- Төрийн албаны тухай хуульд 2022 оны 04 дүгээр сарын 22, 07 дугаар сарын 05, 11 дугаар сарын 11-нд нэмэлт өөрчлөлт орсон,
- Засгийн газрын 2022 оны 03 дугаар сарын 09-ний өдрийн 107 дугаар тогтоолоор Үйлчилгээний албан тушаал эрхэлдэг төрийн албан хаагчийн цалингийн доод хэмжээг шинэчлэн тогтоосон гэх мэт.

Байгууллагын удирдлагын хэрэгжүүлж буй дотоод хяналтаас төлөвлөлтийн үе шатанд аудитад хамааралтай хяналтыг авч үзэж, гүйцэтгэх үе шатанд хяналтын сорил гүйцэтгэсний үр дүнд дотоод хяналтын үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, хэрэгжилт үр нөлөөтэй байна гэж үзлээ.

Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газрын санхүүгийн үйл ажиллагаанд ГЕГ-ын Хяналт шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудитын газраас хяналт тавьж ажилладаг бөгөөд тайлант онд хяналт шалгалт хийгдээгүй байна.

Дотоод аудитын чиг үүрэг, түүний гүйцэтгэсэн ажлын найдвартай байдлын талаар ойлголт олж авснаар дотоод аудитын гүйцэтгэсэн ажлыг аудитад ашиглах, дотоод аудитораас шууд туслалцаа авах шаардлагагүй гэж үзлээ.

3.3 Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал

Санхүүгийн тайланг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд холбогдох санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын дагуу бэлтгэсэн эсэх талаар аудитор дүгнэлтээ илэрхийлснээр санхүүгийн тайлангийн зорилтот хэрэглэгчдийн зүгээс үзүүлэх итгэл үнэмшлийн хэмжээг нэмэгдүүлэхэд санхүүгийн тайлангийн аудитын зорилго оршино.

Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газрын 2022 оны санхүүгийн тайлан дахь ажил гүйлгээг **аккруэл** сууриар хөтөлж, нийтлэг зорилготой, үнэн зөв толилуулгын үзэл баримтлалын дагуу бэлтгэсэн байна.

ГЕГ-ын даргын 2019 оны 12 дугаар сарын 03-ны өдрийн А/272 дугаар тушаалаар ГЕГ болон түүний харьяа байгууллагуудын хэмжээнд хүчин төгөлдөр мөрдөгдөх нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичгийг баталсан байна.

Тус байгууллагын мөрдөж байгаа Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг нь холбогдох хууль тогтоомж, нягтлан бодох бүртгэлийн стандартад нийцсэн тус байгууллагын үйл ажиллагааны онцлогт тохирсон байна.

3.4 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлого, толилуулгад гарсан өөрчлөлтүүд

Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газрын 2022 оны санхүүгийн тайланг Сангийн сайдын 2006 оны 388 дугаар тушаалаар баталсан “Төсөвт байгууллагад мөрдөх нягтлан бодох бүртгэлийн дансны заавар”-ын дагуу бэлтгэсэн байна.

Тайлант хугацаанд нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогод өөрчлөлт ороогүй байна.

Тайлант оны жилийн эцсийн санхүүгийн байдлын тайлангаарх нийт хөрөнгийн дүн өмнөх оноос 507,993.4 мянган төгрөгөөр буюу 5.9 хувиар өссөн байна.

Хүснэгт 1. Санхүүгийн байдлын тайлангийн үзүүлэлт

/мянган төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл	Өөрчлөлт
Б	1	2	3=2-1
Авлага	29,464.3	24.6	(29,439.7)
Урьдчилгаа	39,727.0	0.0	(39,727.0)

Бараа материал	121,583.5	452,145.6	330,562.1
Үндсэн хөрөнгө	8,341,412.7	8,588,010.7	246,598.0
Нийт хөрөнгө	8,532,187.5	9,040,180.9	507,993.4
Өр төлбөр	29,452.3	4,994.3	(24,458.0)
Засгийн газрын хувь оролцоо /Эздийн өмч/	8,502,735.2	9,035,186.6	532,451.4
Өр төлбөр ба цэвэр хөрөнгө/өмчийн дүн	8,532,187.5	9,040,180.9	507,993.4

Бараа материалын дансны үлдэгдэл 452,145.6 мянган төгрөг болж 330,562.1 мянган төгрөгөөр өссөн нь дараах хүчин зүйлүүдээс нөлөөлсөн байна. Үүнд:

- Төсвийн хөрөнгөөр 610,138.6 мянган төгрөгийн бараа материал худалдан авсан,
- ХМХ-ын албанаас 272,423.8 мянган төгрөгийн бараа материал шилжүүлэн авсан,
- ГЕГ-аас 30,951.1 мянган төгрөгийн бараа материал үнэ төлбөргүй хүлээн авсан,
- Шатахууны урамшуулалд 1,039.8 мянган төгрөгийн шатахууны талон хүлээн авсан,
- Акталсан үндсэн хөрөнгөөс 600.0 мянган төгрөгийн хөрөнгийг материалын орлогоор бүртгэсэн,
- ГЕГ-т 1,271.0 мянган төгрөгийн бараа материалыг шилжүүлсэн,
- 8,750.0 мянган төгрөгийн бараа материалыг акталж данснаас хассан,
- Үйл ажиллагаанд 574,570.2 мянган төгрөгийн бараа материалыг зарцуулсан гэх мэт.

Үндсэн хөрөнгө дансны үлдэгдэл /анхны өртгөөр/ 21,966,184.6 мянган төгрөг болж 1,484,399.3 мянган төгрөгөөр өссөн нь дараах хүчин зүйлүүдээс голлон нөлөөлсөн байна. Үүнд:

- Төсвийн хөрөнгөөр 98,813.8 мянган төгрөгийн тавилга, эд хогшил, тоног төхөөрөмж худалдан авсан,
- Ажилчдын 20 айлын 5 давхар орон сууцны гадна фасадын дулаалгын засварын ажлын 98,151.8 мянган төгрөгийн хөрөнгийг капиталжуулсан,
- ТӨБЗГ-ын 2022 оны 3 дугаар сарын 17-ны өдрийн 90 дүгээр тогтоол, ГЕГ-ын даргын 2022 оны 03 дугаар сарын 31-ны өдрийн А/35 тоот тушаалын дагуу Сэлэнгэ аймаг дахь ХМХ-ын албаны 1,284,290.7 мянган төгрөгийн, ГЕГ-ын даргын 2022 оны А/147 дугаар тушаалын дагуу ажилчдын 20 айл, 38-н айлын орон сууцны дээврийн засварын 128,871.9 мянган төгрөг, 83,104.6 мянган төгрөгийн таблет зэрэг үндсэн хөрөнгүүдийг үнэ төлбөргүй хүлээн авсан,
- Өмнөх оны тайлангаар үндсэн хөрөнгө бэлтгэх урьдчилгаа дансаар бүртгэсэн 39,727.0 мянган төгрөгийн тавилга эд хогшлыг үндсэн хөрөнгөөр бүртгэсэн,
- Хөрөнгийн улсын үзлэгийн хүрээнд тус байгууллагын хяналтад авсан хөрөнгүүдийг 1,915,618.2 мянган төгрөгөөр дахин үнэлсэн,
- ГЕГ-ын даргын 2022 оны А/140 тоот тушаалын дагуу 39,000.0 мянган төгрөгийн тээврийн хэрэгслийг Сайншанд дахь гаалийн газарт шилжүүлсэн,
- ТӨБЗГ-ын 2019 оны 100 дугаар тогтоол, ГЕГ-ын даргын 2021 оны А/128 тоот тушаалын дагуу Алтанбулаг боомтын 2,098,888.7 мянган төгрөгийн хөрөнгийг акталж данснаас хассан,

- ТӨБЗГ-ын 2022 оны 241 тогтоол, ГЕГ-ын даргын 2022 оны А/17 тоот тушаалын дагуу 26,290.0 мянган төгрөгийн тээврийн хэрэгслийг дуудлага худалдаагаар борлуулж данснаас хассан гэх мэт.

Засгийн газрын оролцоо дансны үлдэгдэл 9,035,186.6 мянган төгрөг болж 532,451.4 мянган төгрөгөөр өссөн нь Засгийн газрын оруулсан капитал 1,915,618.2 мянган төгрөгөөр нэмэгдсэн, ХМХА-аас шилжиж ирсэн 317.1 мянган төгрөгийн авлага болон акталсан хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүү 136,814.7 мянган төгрөгөөр өмнөх үеийн үр дүнг нэмэгдүүлсэн, хөрөнгийн дахин үнэлгээний зөрүүг 136,814.7 мянган төгрөгөөр бууруулсан, 1,383,483.9 мянган төгрөгөөр тайлант үеийн үр дүн буурсан зэргээс шалтгаалсан байна.

3.5 Төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэл, нэмэлт төсөв

Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д заасны дагуу төсвийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, тайлагнахад эрх бүхий байгууллага, төсвийн захирагч нь тус хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д заасан төсвийн зарчмыг мөрдлөг болгож, хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

3.5.1 Төсвийн төлөвлөлт

Тус байгууллагын 2022 оны төсвийн төсөлд зардлыг санхүүжүүлэх эх үүсвэрийг улсын төсвөөс 6,325,304.0 мянган төгрөг, нийт зарлагыг 6,325,304.0 мянган төгрөгөөр тооцон төлөвлөж дээд шатны төсвийн захирагчид хүргүүлсэн байна.

Төсвийн төслийн саналаас дараах байдлаар өөрчлөн баталсан байна. Үүнд:

- Нормативт зардлыг **80,000.0** мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлж,
- Цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшил зардлыг 664,022.0 мянган төгрөгөөр,
- Ажил олгогчоос нийгмийн даатгалд төлөх шимтгэлийн зардлыг 95,602.7 мянган төгрөгөөр,
- Байр ашиглалттай холбоотой тогтмол зардлыг 671,239.5 мянган төгрөгөөр,
- Хангамж бараа материалын зардлыг 98,846.0 мянган төгрөгөөр, эд хогшил,
- Урсгал засварын зардлыг 567,046.9 мянган төгрөгөөр,
- Томиллолт, зочны зардлыг 12,812.6 мянган төгрөгөөр,
- Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлбөр, хураамжийн зардлыг 206,144.9 мянган төгрөгөөр,
- Бараа үйлчилгээний бусад зардлыг 6,340.2 мянган төгрөгөөр,
- Бусад урсгал шилжүүлгийн зардлыг 28,144.0 мянган төгрөгөөр зэрэг **2,350,198.8** мянган төгрөгөөр бууруулж, нийт **4,055,105.2** мянган төгрөгөөр баталсан байна.

Улсын Их Хурлын 2021 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдөр батлагдсан “Гаалийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль”-иар хорио цээр, эрүүл ахуй, чанарын тохирлын хяналт, шалгалт хийх чиг үүрэг гаалийн байгууллагад шилжсэнтэй холбогдуулан 2022 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газарт Сүхбаатар боомт дахь Хилийн мэргэжлийн хяналтын албыг нэгтгэж 67 албан хаагч болон бараа материал, хөрөнгө шилжин ирснээр холбогдох зардлууд нэмэгдэж 2022 оны төсвийг өөрчлөн баталсан байна.

3.5.2 Төсвийн гүйцэтгэл

Тайлант оны батлагдсан төсвийг 1,342,397.8 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн /цалин хөлс болон нэмэгдэл урамшууллын зардлыг 364,800.0 мянган төгрөгөөр, НДШ-ийн зардлыг 50,162.5 мянган төгрөгөөр, байр ашиглахтай холбоотой тогтмол зардлыг 175,588.5 мянган төгрөгөөр, хангамж, бараа материалын зардлыг 196,969.9 мянган төгрөгөөр, нормативт зардлыг 23,600.0 мянган төгрөгөөр, эд хогшил, урсгал засварын зардлыг 398,786.7 мянган төгрөгөөр/ төсвийн зохицуулалт хийсэн байна.

Төсвийн захирагчийн хэрэгжүүлэх 1 хөтөлбөрийн 4 арга хэмжээг санхүүжүүлэхээр 5,377,503.0 мянган төгрөгийг улсын төсвөөс, 20,000.0 мянган төгрөгийг туслах үйл ажиллагааны орлогоос бүрдүүлэхээр төлөвлөн гүйцэтгэлээр улсын төсвөөс 5,377,503.0 мянган төгрөгийн санхүүжилт авч, үйл ажиллагааны орлогоор 10,077.1 мянган төгрөг төвлөрүүлсэн байна.

Төсвийн нийт зардлын гүйцэтгэл 4,455,259.3 мянган төгрөг буюу 82.54 хувьтай байгаа нь үндсэн үйл ажиллагааны зардлын төсвийг 942,243.7 мянган төгрөгөөр хэмнэснээс шалтгаалсан байна.

Хүснэгт 2. Хөтөлбөр, арга хэмжээний төлөвлөгөө, гүйцэтгэл

/мянган төгрөгөөр/

д/д	Хөтөлбөр, арга хэмжээ	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Биелэлт
1	Үндсэн үйл ажиллагааны зардал	5,320,631.3	4,385,886.1	934,745.2	82.4
2	Гэрээгээр гүйцэтгүүлэх ажил, үйлчилгээ	14,978.4	14,429.7	548.7	96.3
3	Харуул, хамгаалалтын зардал	55,293.3	48,343.6	6,949.7	87.4
4	Ажил олгогчоос олгох тэтгэмж, урамшуулал	6,600.0	6,600.0	0.0	100.0
	Дүн	5,397,503.0	4,455,259.4	942,243.6	82.5

Батлагдсан төсөв, гүйцэтгэл, түүний хэтрэлт, хэмнэлтийг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр энэ тайлангийн 2.5-д харуулав.

3.5.3 Нэмэлт төсөв

Төсвийн тухай хуулийн 47 дугаар зүйлийн 47.2-т “нэмэлт төсөв, түүнтэй холбогдсон үйл ажиллагаа нь төсвийн нэгэн адил санхүүгийн болон төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангийн бүрэлдэхүүн хэсэг байна” гэж заасны дагуу байгууллага нэмэлт санхүүжилтийн тайлан гаргах үүрэгтэй.

Тайлант онд тус газрын нэмэлт санхүүжилтийн дансанд татаас, санхүүжилтийн авлага 29,425.3 мянган төгрөгийн орлого орж Алтанбулаг боомтын “Улаан” бүсэд баригдсан 12 түр байр, түүний теле хяналтын системийн ажлын барьцаа төлбөрийн зардалд шилжүүлсэн байна.

Нэмэлт төсвийн тайланг орлого, зардлын зүйл тус бүрээр энэ тайлангийн 2.6-д харуулав.

4. АУДИТЫН ТАЙЛАН

4.1 Ерөнхий зүйл

Төрийн аудитын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1-д “Төрийн аудитын байгууллага аудитын дүнд үндэслэн дүгнэлт, зөвлөмж бүхий аудитын тайлан гаргана.” гэж заасны дагуу Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газрын 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн санхүүгийн тайлангийн аудитын тайланг танилцуулж байна.

Аудитын тайланд аудит хийгдэх байгууллага, түүний орчин, аудитад хамааралтай дотоод хяналт, нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлал, аудитаар илрүүлсэн буруу илэрхийлэл, түүнийг шийдвэрлэсэн байдал, дараагийн аудитаар анхаарах асуудал болон аудиторын дүгнэлт, дүгнэлтийн үндэслэлийг хураангуйлан толилуулав.

Мөн тээвэр, шатахууны зарцуулалт, төрийн байгууллагын мөнгөн касстай холбоотой өгсөн зөвлөмжүүдийг тусгасан болно.

Аудитыг Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газрын аудитор О.Анхбаяр гүйцэтгэж, хяналтыг аудитын менежер Б.Батмөнх, дарга, тэргүүлэх аудитор Ч.Энхтуяа нар тус тус хэрэгжүүлсэн.

Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газрын 2022 оны санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлийг Сэлэнгэ аймаг дахь Төрийн аудитын газарт 2023 оны 01 дүгээр сарын 24-ний өдрийн 01/25 дугаар албан бичгээр ирүүлсэн байна.

4.2 Материаллаг байдал

Төлөвлөлтийн болон гүйцэтгэлийн материаллаг байдлыг АДБОУС 2320 дагуу тодорхойлсон бөгөөд материаллаг байдлын суурь үзүүлэлтээр санхүүгийн үр дүнгийн тайлангийн нийт зардлыг сонгож, материаллаг буруу илэрхийллийн эрсдэлийг “дунд” гэж үнэллээ.

Төлөвлөлтийн материаллаг байдлыг 2021 оны санхүүгийн үр дүнгийн тайлангийн нийт зардлын 4,940,685.7 мянган төгрөгөөс 1 хувиар буюу 49,406.9 мянган төгрөгөөр тогтоосныг аудитын явцад дахин хянаж үзээд шинэчлэн тогтоох шаардлагатай гэж дүгнэсэн.

Тайлант онд тус байгууллагад ХМХА-ыг нэгтгэснээр орон тоо, хөрөнгө, урсгал зардал нэмэгдсэн тул материаллаг байдлыг 2022 оны санхүүгийн үр дүнгийн тайлангийн нийт зардлын 6,447,844.3 мянган төгрөгөөс 1 хувиар буюу 64,478.4 мянган төгрөгөөр шинэчлэн тогтоосон болно.

4.3 Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хэрэгжилт

ГЕГ-ын даргын 2022 оны 5 дугаар сарын 16-ны “Төрийн хэмнэлтийн тухай хууль”-ийг хэрэгжүүлэх 02 тоот албан даалгаврын хүрээнд Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газар нь 23 арга хэмжээг хэрэгжүүлэн, биелэлтийг ГЕГ-д хүргүүлсэн байна. Үүнд:

- Албан бичгийн төслийг зайлшгүй шаардлагатай тохиолдолд хэвлэж, албан хаагчидтай албаны цахим шуудангаар харьцаж бичгийн цаасны хэрэглээг бууруулсан,
- Хэвлэл захиалга хийгээгүй,
- Баяр ёслол, тэмдэглэлт ой, урлагийн наадам, спортын уралдаан тэмцээн, салбарын өдөр, байгууллагын ойг тэмдэглэх зэргийг зохион байгуулаагүй,
- Зочин, төлөөлөгч хүлээн авах, үдэх, бэлэг дурсгалын зүйлсэд зардал гаргаагүй,
- Ажлын цагийн дараа компьютер, техник хэрэгслүүдийг бүрэн унтрааж хэвшсэн зэргээр нийт тогтмол зардлыг 45.5 хувиар хэмнэсэн байна.
- Сүхбаатар боомтын нэг цэгийн үйлчилгээний барилга ашиглалтад орохтой холбоотой төсөвлөсөн зардал хэмнэгдсэн гэх мэт арга хэмжээг хэрэгжүүлэн ажилласан байна.

4.4 Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал

АДБОУС 4000.16-д нийцлийн аудитыг санхүүгийн тайлангийн аудиттай хослуулан хийх тохиолдолд аудитор аль стандартыг дагаж мөрдөхийг үнэлэх, нийцлийн асуудлын талаарх дүгнэлтийг санхүүгийн тайланд өгөх аудиторын дүгнэлтээс тусад нь салгах хэрэгтэй гэж заасан байна.

4.4.1 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт

Шилэн дансны тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Засгийн газрын 2016 оны 29 дүгээр тогтоолоор баталсан “Шилэн дансны цахим хуудсанд тавих мэдээллийн агуулга, нийтлэг стандартыг тогтоох журам”-ын заалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор www.shilendans.gov.mn цахим хуудсанд холбогдох мэдээллийг оруулсан байх үүрэгтэй.

Тайлант хугацаанд Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газар нь мэдээлбэл зохих 20 төрлийн 167 мэдээллийг хугацаанд нь мэдээлсэн байна.

Нийцсэн бөгөөд зохистой байх батламж мэдэгдлийн түвшинд хэрэгжүүлсэн горим сорилд үндэслэн шилэн дансанд байршуулсан мэдээлэл нь шилэн дансны тухай хууль тогтоомжийн холбогдох заалттай */бусад хууль тогтоомжийн хүрээнд шалгасан зүйлийг холбогдох шалгуурт/* нийцсэн гэж дүгнэлээ.

4.5 Завсрын аудитын үр дүн, өмнөх зөвлөмжийн хэрэгжилт

4.5.1 Завсрын аудитын талаар

Дарга, тэргүүлэх аудиторын 2022 оны 10 дугаар сарын 27-ны 143 дугаар “Санхүүгийн тайлан, төсвийн гүйцэтгэлд аудит хийх тухай” албан бичгийг хүргүүлсэн бөгөөд тус байгууллагын 2022 оны 3 дугаар улирлын санхүүгийн тайланд хийсэн завсрын үеийн санхүүгийн тайлангийн аудитаар алдаа, зөрчил илрээгүй байна.

4.5.2 Өмнөх аудитын мөрөөр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний үр дүн

Өмнөх оны санхүүгийн тайлангийн аудитаар худалдан авалтыг хууль тогтоомжийн дагуу зохион байгуулаагүй, авлага үүсгэсэн зэрэг 39,727.0 мянган

төгрөгийн зөрчилд 1 албан шаардлага өгснийг хэрэгжүүлсэн боловч 1,134.0 мянган төгрөгийн бараа материалын худалдан авалтыг холбогдох үзүүлэлтүүдийг тусгасан цахим төлбөрийн баримтаар баталгаажуулаагүй, цахим системд шивэгдээгүй зөрчилд 1 зөвлөмж өгснийг хэрэгжүүлэлгүйгээр зөрчлийг давтан гаргасан байна.

Хүснэгт 4 Төлбөрийн акт, албан шаардлага, зөвлөмжийн хэрэгжилт

/мянган төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	Өмнөх аудитын үзүүлэлт		Биелэлт		
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Хувь
Албан шаардлага	1	39,727.0	1	39,727.0	100.0
Зөвлөмж	1	1,134.0	0	0.0	0.0
Нийт дүн	2	40,861.0	1	39,727.0	97.2

4.6 Дараагийн аудитаар анхаарах асуудал

Сэлэнгэ аймаг дахь Гаалийн газрын төсвийн шууд захирагчийн бус дээд шатны төсвийн захирагчийн шийдвэрээр хэрэгжсэн дараах асуудлыг тухайн санхүүгийн тайланд хийсэн аудитаар зөрчлөөр тооцолгүйгээр дээд шатны төсвийн захирагчийн санхүүгийн тайланд хийх аудитын анхааралд хандуулж байна. Үүнд:

4.6.1 Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Сүхбаатар, Алтанбулагийн хилийн боомтуудын барилга, байгууламж баригдаж, ашиглалтад ороход бэлэн болоод байгаа бөгөөд тус барилгуудад зайлшгүй хэрэгцээтэй тавилга, тоног төхөөрөмжийн зардлуудыг төсвийн тухайн ангилал дээр бус бага үнэтэй, түргэн элэгдэх, ахуйн эд зүйлсийн зардалд тусгаж өгснөөс, өөрөөр хэлбэл төсвийг зайлшгүй хэрэгцээ шаардлага, тооцоо судалгаан дээр үндэслэн бодитоор төлөвлөөгүйгээс шалтгаалж төсвийн эдийн засгийн ангилал хооронд **35,101.5** мянган төгрөгийг гүйлгэн зарцуулж, гүйцэтгэлийг бодитоор тайлагнаагүй байна.

Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх “Төсвийг төлөвлөх, батлах, хэрэгжүүлэх, тайлагнахад дараах зарчмыг баримтална”, 5.1.2: “Төсвийн иж бүрэн, үнэн зөв байдлыг хангасан байх”, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 13.1 дэх “Анхан шатны баримт нь нягтлан бодох бүртгэл хөтлөх, санхүүгийн тайлан, мэдээллийг үнэн зөв гаргах үндэслэл болно” гэсэн заалтыг зөрчсөн байна.

4.6.2 Байгууллагын эзэмшилд бүртгэлтэй байсан Алтанбулаг боомтын барилгыг түрээслүүлэх замаар туслах үйл ажиллагаанаас 20,000.0 мянган төгрөгийн орлого төвлөрүүлэхээр төлөвлөсөн байна. ТӨБЗГ-ын 2019 оны 100 дугаар тогтоол, ГЕГ-ын даргын 2021 оны А/128 тоот тушаалын дагуу 2022 оны 06 дугаар сарын 30-ны өдөр Алтанбулаг боомтын барилгыг акталж, данснаас хассан боловч дээд шатны төсвийн захирагчаас орлогын төлөвлөгөөнд холбогдох зохицуулалт хийгээгүйгээс гүйцэтгэлээр 10,077.1 мянган төгрөг төвлөрүүлж, батлагдсан төлөвлөгөөг **9,922.9** мянган төгрөгөөр тасалсан байна.

Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 41 дүгээр зүйлийн 41.2.1 дэх “Хуулийн дагуу улс, орон нутгийн төсөвт оруулах болон тухайн төсвийн байгууллагын өөрийн үйл ажиллагааны орлогыг бүрэн төвлөрүүлэх” гэсэн заалтыг зөрчсөн байна.

4.6.3 Хилийн мэргэжлийн хяналтын газраас шилжиж ирсэн үндсэн хөрөнгийн шинж чанартай 15,298.5 мянган төгрөгийн хөрөнгийг бараа материалын дансанд бүртгэсэн алдааг залруулахаар ГЕГ-ын Санхүү хөрөнгө оруулалтын хэлтэст хүсэлт хүргүүлсэн боловч тайлант хугацаанд шийдвэрлэгдээгүй байна.

Хөрөнгийн ангилал буруу бүртгэсэн нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.2.3-т “Холбогдох олон улсын стандарт, эрх бүхий төрийн байгууллагаас баталсан нягтлан бодох бүртгэлийн стандарт, журам, заавар, энэ хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан зарчмыг баримтлан нягтлан бодох бүртгэл хөтөлж, санхүүгийн тайлан гаргах” гэсэн заалтыг зөрчсөн байна.

5. АУДИТЫН ИЛРҮҮЛЭЛТ

Аудитаар нийт 52,039.0 мянган төгрөгийн зөрчил¹ илэрснээс 49,510.4 мянган төгрөгийн зөрчилд албан шаардлага хүргүүлж, 2,528.6 мянган төгрөгийн зөрчлийг арилгах зөвлөмж өглөө.

5.1 Албан шаардлага

1. Өмнөх аудитаар өгсөн төлбөрийн цахим баримтыг үндэслэн ажил гүйлгээг гүйцэтгэж, бүртгэж байх гэсэн зөвлөмжийг хэрэгжүүлэлгүйгээр тайлант онд төлбөрийн цахим баримтаар баталгаажгаагүй **49,510.4** мянган төгрөгийн худалдан авалтыг гүйцэтгэж, бүртгэсэн буюу зөрчлийг давтан гаргасан байна.

Энэ нь Татварын ерөнхий хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.5 дахь “Татвар төлөгч борлуулалт хийх тухай бүрд хэрэглэгчийн системээс дахин давтагдашгүй дугаар бүхий төлбөрийн баримтыг хэвлэж өгөх, эсхүл цахимаар илгээх үүрэгтэй”, Сангийн сайдын 2017 оны 347 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралтын 6.5 дахь “Төлбөрийн баримт нь бараа, ажил, үйлчилгээний төлбөр, тооцоо хийгдсэнийг нотлох анхан шатны цаасан болон цахим баримт юм...” гэсэн заалтуудыг тус тус зөрчсөн байна.

Шийдвэрлэлт: МУЕА-ын 2020 оны А/95 дугаар тушаалаар баталсан “Албан шаардлага өгөх, төлбөрийн акт тогтоох” журмын 4.2.1 дэх “Албан шаардлага өгөхөд дараах нийтлэг үндэслэлийг харгалзана”, 4.2.1.10: “Аудитаар илэрсэн алдаа, зөрчил түүнийг арилгахаар өгсөн зөвлөмжийг хугацаанд нь хэрэгжүүлээгүй бол” гэсэн заалтын дагуу албан шаардлага хүргүүлэх.

5.2 Зөвлөмж

Цаашид анхаарвал зохих асуудлыг тэргүүлэх ач холбогдлын дарааллаар эрэмбэлэн харуулав. Үүнд:

1. Тээвэр, шатахууны зарцуулалттай холбоотой асуудал

1.1 Илрүүлэлт: Олон жил ашиглагдаж байгаа хуучин авто машинуудын шатахууны зарцуулалтад ажиглалт хийж норм, нормативыг тогтоогоогүйгээс Ланд 200, Ниссан

---

¹ Хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжид харшлах байгууллага, түүний удирдлага, байгууллагад ажилладаг бусад хувь хүний санаатай болон санамсаргүй үйлдэл, эс үйлдэл.

урбан маркийн 2 автомашины шатахуун зарцуулалтыг жишиг нормоос **1,867.1** мянган төгрөгөөр хэтрүүлсэн байна.

Энэ нь Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын 2019 оны 390 дугаар тушаалын 3 дугаар хавсралтын 1.3 дахь заалтыг зөрчсөн байна.

1.2 Өгссөн зөвлөмж: Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын 2019 оны 390 дугаар тушаалын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Автомашины шатахуун зарцуулалтын нормыг тооцоолох аргачлал, зөвлөмж, жишээ”-ний дагуу байгууллагын нийт автомашины шатахуун зарцуулалтын нормыг бодитоор шинэчлэн тогтоон, мөрдөж ажиллах.

2. Мөнгөн касстай холбоотой асуудал

3.1 Илрүүлэлт: Албан хаагчийн хувийн харилцах дансаар дамжуулан **661.5** мянган төгрөгийн бараа материал худалдан авсан байгаа нь Сангийн сайдын 2012 оны 276 дүгээр тушаалаар баталсан Төсвийн байгууллагын мөнгөн кассын ажиллагааны журмын 3.2 дахь “*Мөнгөн кассын гүйлгээг байгууллагын төсвийн эрх захирагчийн тушаал, шийдвэрээр томилогдсон мөнгөн кассын нярав хариуцан гүйцэтгэнэ*” гэсэн заалтыг зөрчсөн байна.

3.2 Өгссөн зөвлөмж: Бэлэн мөнгөөр хийгдэж буй ажил, гүйлгээг байгууллагын нярвын нэр дээрх картын дансаар дамжуулан зарцуулж, анхан шатны баримтыг бүрэн бүрдүүлэх.

Дээрх зөвлөмжүүдийн биелэлтийг төрийн аудитын байгууллагад 2023 оны 06 дугаар сарын 01 -ний өдрийн дотор ирүүлнэ үү.

Аудитын явцад бидэнтэй хамтран ажилласан холбогдох ажилтнуудад талархал илэрхийлье.

6. АУДИТААР ИЛЭРСЭН БУРУУ ИЛЭРХИЙЛЛИЙН НЭГТГЭЛ

Санхүүгийн тайлангийн аудитын алдааны нэгтгэл

/мянган төгрөгөөр/

Алдааны товч утга	Нийт алдаа		Мэдээллийг тусгахгүй орхигдуулсан		Буруу тусган илэрхийлсэн		Үүнээс				Зөвлөмж	
							Залруулсан		Залруулаагүй			
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн
Дүн												

Санхүүгийн тайлангийн аудитын зөрчлийн нэгтгэл

/мянган төгрөгөөр/

Зөрчлийн товч утга	Нийт зөрчил		Үүнээс									
			Төлбөрийн акт		Албан шаардлага		Зөвлөмж		Хариуцлага тооцуулах албан шаардлага		Хууль, хяналтын байгууллагад шилжүүлсэн асуудал	
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Албан тушаалтны тоо	Тоо	Дүн
Өмнөх аудитаар өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүлээгүйгээс зөрчлийг давтан гаргасан	1	49,510.4			1	49,510.4						
Шатахууны норм, нормативыг бодитоор тогтоогоогүй	1	1,867.1					1	1,867.1				
Мөнгөн кассын ажиллагааны журам зөрчсөн	1	661.5					1	661.5				
Дүн	5	52,039.0			1	49,510.4	2	2,528.6				

Санхүүгийн тайлангийн аудитаар шалгасан нийцлийн аудитын асуудал

/мянган төгрөгөөр/

Зөрчлийн товч утга	Нийт зөрчил		Үүнээс					
			Төлбөрийн акт		Албан шаардлага		Зөвлөмж	
	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн	Тоо	Дүн
Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой зөрчил								
Дүн								
Бусад хууль тогтоомжтой холбоотой зөрчил								
Дүн								
Нийт дүн								